



T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 2716
Tarih : 18.06.2019

Türkiye Büyük Millet Meclisi -
KÜTÜPHANE VE ARŞİV
HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI
Tarih: 18.06.2019 16:05
Sayı: -120.10-E.00000490090



E.00000490090

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de kadınların tam zamanlı ve güvenceli işlerle işgücüne katılımını sağlamak için gerekli politikaların belirlenerek hayata geçirilmesi amacıyla Anayasa’nın 98’inci ve İçtüzüğü’nün 104’üncü ve 105’inci maddeleri gereğince bir Meclis Araştırması açılmasını saygılarımla dilerim.

Filiz Kerestecioğlu

Ankara Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nin 17 Haziran 2019 tarihinde açıkladığı “dar tanımlı” işsizlik ve istihdam verilerine göre, 10 kadından yalnızca 3’ü bir işte çalışmaktadır. Kadınların istihdama katılım (bir işte çalışanlar) oranı yüzde 28,8, erkeklerin istihdama katılım oranı ise yüzde 62,4’tür. İşgücüne katılma (çalışmak amacıyla iş arayanları ve çalışanlar) oranında da aynı uçurum görülmektedir. Erkeklerin işgücüne katılım oranı 71,7 iken kadınların işgücüne katılım oranı 34,4’te kalmıştır. Erkeklerle oranla çok daha az sayıda kadının işgücüne katılmasına rağmen işsizlik de kadınlarda erkeklere oranla daha yüksektir. Kadınlar arasında işsizlik oranı yüzde 16,2 (15-64 yaş grubu %16,5) iken erkeklerde yüzde 13,0 (15-64 yaş grubu %13,3)’tür. İstihdama katılan kişi sayısı her gün artarken son bir yılda, istihdamda artış yerine çok ciddi bir düşüş yaşanmıştır. İstihdam 1 milyon 523 bin düşmüştür. İşsizlik geçen yıla oranla hem kadın hem erkeklerde ciddi bir artış göstermiştir. Fakat kadın işsiz sayısındaki artış, erkeklere kıyasla çok daha fazladır. Okuryazar olmayanlar dışında (okuryazar olmayan her 100 kadından 70’i tarımda çalışmaktadır) kalan tüm eğitim seviyelerinde kadın işsizliği erkek işsizliğinden daha yüksektir. Lise ve üzeri eğitilmiş her beş kadından biri işsizken bu oran lise ve üstü eğitilmiş erkekler için onda birdir.

İş bulamadığı için umudunu yitiren ve iş aramayan; dolayısıyla işsizlik oranlarında yer almayan milyonlarca kişi de hesaba katıldığında ise gerçek işsizlik rakamlarının hem kadınlar hem



E.00000490090

de erkekler için çok daha yüksek olduğu görülmektedir. DİSK-AR'ın belirlediği kri yapılan değerlendirmede işsiz sayısı ise 7 milyon 356 bin'dir.

Diğer yandan istihdam oranları da güvenceli ve 'insana yakışan' işlerde çalışanların oranını yansıtmamaktadır. Örneğin Evde Bakım Yardımı alan (sosyal güvenceleri bulunmamaktadır), Toplum Yararına Çalışma Programındaki (TYÇP), küçük aile işletmelerinde çalışan veya evde parça başı işler yapan kadınlar da gelir getirici bir faaliyette bulundukları için istihdama dahil kabul edilmektedirler.

Kadınların işgücüne katılmasının önünde cinsiyetçi önyargılar ve ayrımcılık, erkek egemen cinsiyet rolleri, bakım ve eviçi emeğin kadınlar tarafından üstlenilmesi, kadınların çoğunlukla güvencesiz ve düşük ücretli işlerde çalışabilmeleri gibi engeller vardır. Üniversite mezunu birçok kadın aynı zamanda eğitim, bilgi ve becerilerinin altında ve düşük ücretli işlerde çalışmakta ya da eğitimlerine uygun iş bulamadıklarından işsiz kalmaktadırlar. Eksik istihdam olarak nitelenen bu sorun, istihdam ve eğitim politikalarındaki sorunlardan kaynaklanmaktadır. Genel olarak işsizlik, çalışmak isteyip de iş bulamayan çalışma çağındaki nüfusun, kendilerinden kaynaklı bir yetersizlik veya beceriksizlik değil; ekonomi yönetiminde söz sahibi olanlardan kaynaklanan bir yetersizlik ve toplumsal bir olgudur ve rakamlarla ifade edildiği gibi, kadınları daha ağır biçimde etkilemektedir.

Kadınların insana yakışır ve güvenceli işlerde istihdam edilebilmeleri için, eşitlik prensibiyle, gerçek bir kadın istihdam programı oluşturulması gerekmektedir. Kadınlar için güvenceli istidam olanaklarının yaratılması ve güvencesiz istihdama son verilmesi, eşit işe eşit ücret, tüm çalışanlar için gelir kaybı olmaksızın çalışma saatlerinin düşürülmesi, işgücü piyasalarındaki cinsiyetçi uygulamalara son verilmesi, sendikal haklar ile sağlık ve sosyal güvenlik hakkının güvence altına alınması, çocuk, özürlü, yaşlı bakım hizmetlerinin kamusal, kurumsal hizmetler olarak sunumu, kadınların iş yaşamına ve toplumsal yaşama eşit biçimde katılımı için atılması gereken ilk adımlardır. Bu nedenlerle, kadınların tam zamanlı ve güvenceli işlerle işgücüne katılımını sağlamak için gerekli politikaların belirlenerek hayata geçirilmesi için bir Araştırma Komisyonunun kurulmasını teklif ederim.

GEREKÇE

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin 17 Haziran 2019 tarihinde açıkladığı "dar tanımlı" işsizlik ve istihdam verilerine göre, 10 kadından yalnızca 3'ü bir işte çalışmaktadır. Kadınların istihdama katılım (bir işte çalışanlar) oranı yüzde 28,8, erkeklerin istihdama katılım oranı ise yüzde 62,4'tür. İşgücüne katılma (çalışmak amacıyla iş arayanları ve çalışanlar) oranında da aynı uçurum görülmektedir. Erkeklerin işgücüne katılım oranı 71,7 iken kadınların işgücüne katılım oranı 34,4'te



E.00000490090

kalmıştır. Erkeklerle oranla çok daha az sayıda kadının işgücüne katılmasına rağmen kadınlarda erkeklerle oranla daha yüksektir. Kadınlar arasında işsizlik oranı yüzde 16,2 (15-64 yaş grubu %16,5) iken erkeklerde yüzde 13,0 (15-64 yaş grubu %13,3)'tür. İstihdama katılan kişi sayısı her gün artarken son bir yılda, istihdamda artış yerine çok ciddi bir düşüş yaşanmıştır. İstihdam 1 milyon 523 bin düşmüştür. İşsizlik geçen yıla oranla hem kadın hem erkeklerde ciddi bir artış göstermiştir. Fakat kadın işsiz sayısındaki artış, erkeklerle kıyasla çok daha fazladır. Okuryazar olmayanlar dışında (okuryazar olmayan her 100 kadından 70'i tarımda çalışmaktadır) kalan tüm eğitim seviyelerinde kadın işsizliği erkek işsizliğinden daha yüksektir. Lise ve üzeri eğitilmiş her beş kadından biri işsizken bu oran lise ve üstü eğitilmiş erkekler için onda birdir.

İş bulamadığı için umudunu yitiren ve iş aramayan; dolayısıyla işsizlik oranlarında yer almayan milyonlarca kişi de hesaba katıldığında ise gerçek işsizlik rakamlarının hem kadınlar hem de erkekler için çok daha yüksek olduğu görülmektedir. DİSK-AR'ın belirlediği kriterlere göre yapılan değerlendirmede işsiz sayısı ise 7 milyon 356 bin'dir.

Diğer yandan istihdam oranları da güvenceli ve 'insana yakışan' işlerde çalışanların oranını yansıtmamaktadır. Örneğin Evde Bakım Yardımı alan (sosyal güvenceleri bulunmamaktadır), Toplum Yararına Çalışma Programındaki (TYÇP), küçük aile işletmelerinde çalışan veya evde parça başı işler yapan kadınlar da gelir getirici bir faaliyette bulundukları için istihdama dahil kabul edilmektedirler.

Kadınların işgücüne katılmasının önünde cinsiyetçi önyargılar ve ayrımcılık, erkek egemen cinsiyet rolleri, bakım ve eviçi emeğin kadınlar tarafından üstlenilmesi, kadınların çoğunlukla güvencesiz ve düşük ücretli işlerde çalışabilmeleri gibi engeller vardır. Üniversite mezunu birçok kadın aynı zamanda eğitim, bilgi ve becerilerinin altında ve düşük ücretli işlerde çalışmakta ya da eğitimlerine uygun iş bulamadıklarından işsiz kalmaktadırlar. Eksik istihdam olarak nitelenen bu sorun, istihdam ve eğitim politikalarındaki sorunlardan kaynaklanmaktadır. Genel olarak işsizlik, çalışmak isteyip de iş bulamayan çalışma çağındaki nüfusun, kendilerinden kaynaklı bir yetersizlik veya beceriksizlik değil; ekonomi yönetiminde söz sahibi olanlardan kaynaklanan bir yetersizlik ve toplumsal bir olgudur ve rakamlarla ifade edildiği gibi, kadınları daha ağır biçimde etkilemektedir.

İşsizlik ile bağlantılı bir diğer sorun, kadınların karşılaştığı çalışma koşulları ve işyerlerinde karşılaştıkları sorunlardır. Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) tarafından hazırlanan "Türkiye'de Kadın İşçi Gerçeği" araştırmasına (2018) göre kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları en önemli üç sorun düşük ücret, işsizlik ve sigortasız çalıştırılmadır. Kadın işçilerin yüzde 78,7'si düşük ücreti, yüzde 74,5'i, yüzde 43,1'i ise normal mesai süresinin dışında uzun saatler çalışmayı çalışma hayatının en önemli sorunu olarak belirtmektedir. Araştırmaya göre kadın işçilerin aylık geliri, asgari ücret seviyelerindedir. Düşük ücretler tüm işçiler için bir sorun olmakla birlikte, kadın ve erkekler arasındaki ücret farkları oldukça çok belirgindir. Asgari ücretten az ücret aldıklarını



belirten kadınların oranı, erkeklerden yüksektir. Kadınların yüzde 21,9'u asgari ücretti aldıklarını belirtmektedir. Bu ücret seviyesinde ücret alan erkeklerin oranı ise yüzde 13,3 ücretin üzerinde ücret alan kadınların maaşları ise sıklıkla asgari ücretten yatırılmakta, muvazaalı iş sözleşmeleri, iş hayatında kural haline gelmektedir.

Kadınlar arasında ücretli düzensiz/geçici çalışma da erkeklere göre oldukça yaygındır. Kadınların yüzde 23,8'i taşeron çalışma, özel istihdam büroları aracılığıyla çalışma ve ücretli düzensiz istihdam biçimlerinde yer almaktadır. Bu oran erkeklerde yüzde 18,9'dur. Örgütsüzlük ve bakım emeği kadınların karşılaştığı diğer temel sorunlardır. Çalışma hayatında yer alan kadınlar toplumsal rollerinden kaynaklı çifte mesai yapmakta, üstelik kreş hakkından da faydalanamamaktadırlar. Kadın işçilerin yüzde 86'sı işyerlerinde çocuk bakım desteğinin olmadığını ifade etmektedir. ÇASPB verilerine göre genel sendikalaşma oranı yüzde 12, kadınların sendikalaşma oranı yüzde 8, erkeklerin ise 14'tür. Diğer bir ifade ile kadınların en az yüzde 92'si sendikasızdır.

Bu tablo nedeniyle, kadınların çoğu evlilikleri boyunca ücretli bir işte çalışamamaktadırlar. Boşanma durumunda da iş bulmakta güçlük çekmekte, cinsiyetçi iş bölümü sebebiyle düşük ücretli ve güvencesiz, ailelerini geçindirmelerine imkan vermeyen işlerde çalışmaktadırlar. Devlet ve işyerleri yaygın, ücretsiz ve ulaşılabilir çocuk bakım hizmeti sunmadığından kazandıklarıyla çocuk bakımı masraflarını karşılayamadıklarından istihdama dahil olmaları daha da zorlaşmaktadır.

Türkiye'de, eşi vefat etmiş kadınlar ile boşanmış kadınlar benzer yoksulluk koşullarıyla baş etmeye çalışmalarına rağmen, eşi vefat etmiş kadınlar için Sosyal Yardım Programlarından boşanmış kadınlar yararlanamamaktadır.

Pek çok ülkede evliliğini sona erdiren kadınlara yönelik sosyal destek programları oluşturulmuştur. Boşanmış kadınların işgücüne katılımını kolaylaştıracak önlemlerin alınması; tüm bireylere tanınması gereken yaşlı, hasta ve çocuk bakım hizmetlerinin boşanmış kadınları da kapsayacak şekilde genişletilmesi, maddi, hukuki ve psikolojik destekler kadınların devam ettirmek istemedikleri evliliklerini sonlandırmalarına yardımcı olmaktadır. Oysa bugün ülkemizde ne kadınlar için güvenceli istihdama ilişkin ne de kadın yoksulluğunu önlemeye ilişkin bir plan mevcutken yoksulluk nafakasının kaldırılması gündeme getirilmektedir.

Kuşkusuz, istihdam ve kadın yoksulluğuna karşı politikalar, kadınların bağımsız biçimde yaşamlarını sürdürebilmeleri ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için büyük önem taşımaktadır.

Hükümetin bugüne dek izlediği "aile ve iş yaşamı uyumlulaştırma", esnek çalışma biçimlerini yaygınlaştırma ve kadın girişimciliğini destekleme üzerine kurulu kadın istihdamı politikasının ve 'Kadın İstihdam Paketi'nin kadınların istihdam sorununu çözemediği ortadadır. Çünkü bugüne kadar kadınlar, 'ikame emek' biçiminde konumlandırılmaya çalışılmış, kadınların gelirleri sadece 'aile bütçesine destek' biçiminde formülize edilmiş, kadınlar esnek yarı zamanlı ve güvencesiz işlere yönlendirilmiştir. Kadın girişimciliğini desteklemeye yönelik olan çok sayıda proje ve mikro kredi



E.00000490090

uygulamaları ile ise kendi hesabına çalışan kadın sayılarında artış yaşanmasına rağmen hesabına çalışmanın yaygınlaşması, kayıtdışılığı artırmaktadır. 2017’de tarım dışında çalışan 567 bin kadının 447 bini yani % 79’u kayıtdışıdır. Öte yandan 2017’de tarım dışında kayıtlı olmadan ücretli ve yevmiyeli olarak çalışan 911 bin kadın vardır ve kayıtdışı çalışma oranı % 17’dir. Kayıtdışılığı bitireceği iddia edilen güvenceli esneklik modeli ise aksine kadınları sürekli kısa süreli, düşük ücretli ve yükselme imkanı bulunmayan işlere yönlendirerek güvencesizliği artırmaktadır.

Kadınların insana yakışır ve güvenceli işlerde istihdam edilebilmeleri için, eşitlik prensibiyle, gerçek bir kadın istihdam programı oluşturulması gerekmektedir. Kadınlar için güvenceli istidam olanaklarının yaratılması ve güvencesiz istihdama son verilmesi, eşit işe eşit ücret, tüm çalışanlar için gelir kaybı olmaksızın çalışma saatlerinin düşürülmesi, işgücü piyasalarındaki cinsiyetçi uygulamalara son verilmesi, sendikal haklar ile sağlık ve sosyal güvenlik hakkının güvence altına alınması, çocuk, özürlü, yaşlı bakım hizmetlerinin kamusal, kurumsal hizmetler olarak sunumu, kadınların iş yaşamına ve toplumsal yaşama eşit biçimde katılımı için atılması gereken ilk adımlardır. Bu nedenlerle, kadınların tam zamanlı ve güvenceli işlerle işgücüne katılımını sağlamak için gerekli politikaların belirlenerek hayata geçirilmesi için bir Araştırma Komisyonunun kurulmasını teklif ederim.



E.00000490090

1	ŞEVİN ÇOŞKUN	MUŞ	<i>Şevin</i>
2	SAİT DEDE	HAKKARİ	<i>J. Ded</i>
3	HABİP EKSİK	İĞDIR	<i>Habip</i>
4	DİLŞAT CANBAZ KAYA	İSTANBUL	<i>Dilşat</i>
5	OYA ERSOY	İSTANBUL	<i>Oya</i>
6	ZÜLEYHA GÜLÜM	İSTANBUL	<i>Zuleyha</i>
7	EROL KATIRCIOĞLU	İSTANBUL	<i>Erol</i>
8	HÜDA KAYA	İSTANBUL	<i>Hüda</i>
9	ALİ KENANOĞLU	İSTANBUL	<i>Ali Kenanoğlu</i>
10	ZEYNEL ÖZEN	İSTANBUL	<i>Zeynel</i>
11	MUSA PİROĞLU	İSTANBUL	<i>Musa</i>
12	AHMET ŞİK	İSTANBUL	<i>A. Şik</i>
13	MURAT ÇEPNİ	İZMİR	<i>Murat</i>
14	SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ	İZMİR	<i>Serpil Kemalbay</i>
15	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	<i>Ömer Faruk</i>
16	TUMA ÇELİK	MARDİN	<i>Tuma</i>
17	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	<i>E. Günay</i>
18	MAHMUT TOĞRUL	GAZİANTEP	<i>Mahmut</i>
19	PERO DUNDAR	MARDİN	<i>P. Dunder</i>
20	RIDVAN TURAN	MERSİN	<i>Ridvan</i>